

ŽIDOVSKÝ PLAVECKÝ A ŠPORTOVÝ KLUB BAR KOCHBA BRATISLAVA – NAJÚSPEŠNEJŠÍ ŠPORTOVÝ KLUB SLOVENSKA V MEDZIVOJNOVOM OBDOBÍ

Jewish Swimming and Sports Club Bar Kochba Bratislava –
the Most Successful Sports Club of Slovakia in the Interwar Period

PETER BUČKA

DOI: <https://doi.org/10.2478/se-2019-0005>

© Ústav etnológie a sociálnej antropológie SAV

© 2019, Peter Bučka. This is an open access article licensed under the Creative Commons

PaedDr. Peter Bučka, Ph.D.; e-mail: peter.bucka@gmail.com

In this article, the author deals with the foundation, development, results and reasons of disappearance of the most successful sports club in the interwar era; the Jewish swimming and sports club Bar Kochba Bratislava. After the birth of Czechoslovakia, sports in Slovakia could develop on a national basis. Large national minorities had the same possibilities. To eliminate the risk of misusing sports for political purposes, sport representatives decided to organise it on the ethnic principle instead of the regional one. Thanks to this a wide variety of national sports organisations were established, including some Jewish ones. Even though Jews constituted only 2.01% of the population in the interwar period in today's territory of Slovakia (Bergerová, 1992: 108), they succeeded not only in sports but in other areas of social life as well.

Keywords: sport, interwar period, club Bar Kochba Bratislava

Kľúčové slová: šport, medzivojnové obdobie, klub Bar Kochba Bratislava

How to cite: Bučka, P. (2018). Židovský plavecký a športový klub Bar Kochba Bratislava – najúspešnejší športový klub Slovenska v medzivojnovom období. Slovenský národopis, 67(1), 86–99, <https://doi.org/10.2478/se-2019-0005>

Cieľom nášho príspevku je spracovanie histórie najúspešnejšieho športového klubu na Slovensku z medzivojnového obdobia – Židovského plaveckého a športového klubu Bar Kochba Bratislava. Pri spracovaní uvedeného cieľa sme získali podklady zo Slovenského národného archívu, fondu policajného riaditeľstva (ďalej SNA, f. PR), regionálneho periodika Grenzbote, ktorý bol tlačovým orgánom klubu, ako aj z dobových periodík, ako sú Židovské zprávy, ktoré boli tlačovým orgánom hnutia Makabi zastrešujúceho židovské telovýchovné jednoty a židovské športové kluby, či Hamajim, ktorý bol časopisom ŽPSK Hagibor Praha. Čiastkové informácie pochádzajú z časopisov Plavec amatér, Star a Športový týždeň a periodika Slovenská pravda. Fotografický materiál sme získali z fondov Makabi v ČSR a v múzeu Makabi v Ramat Gan v Izraeli.

Plávanie patrí do skupiny športov, ktoré nemajú u nás komplexne spracovanú svoju históriu. Za určitý pokus je možné považovať publikáciu Františka Jaruška a kol. *História vodného póla na Slovensku 1919-2005* (Jarušek a kol., 2007), ktorá sa zaoberá jedným z odvetví plaveckých športov. Uvedený autor pripravil do zborníka *Športy na Slovensku* aj kapitolu Plávanie, v ktorej sa stručne venuje dejinám plaveckých športov na Slovensku (Jarušek, 1967). Na tento článok nadviazal Eduard Nemeček, ktorý v zborníku *Rozvoj telesnej výchovy a športu na Slovensku v rokoch 1948–1973* uverejnil rovnomenú kapitolu Plávanie (Nemeček, 1973). Tento príspevok obohacuje poznatky najmä v oblasti dosiahnutých výsledkov a informáciami o vývoji materiálno-technickej základne, t. j. štatistikou plaveckých bazénov. Problematikou dejín plávania sa zaoberal aj Lubomír Kalečík. Jeho práce uverejnené v časopise *Telesná výchova a šport* (Kalečík, 1999; Kalečík, 2013) nové poznatky neprinášajú.

Plávanie nebolo na Slovensku do vzniku Československa príliš rozšíreným športom. Samotný Maďarský plavecký zväz – MPZ – bol založený v roku 1907. Medzi zakladajúcimi klubmi MPZ nebol ani jeden z územia dnešného Slovenska. Aj prvé úspechy plavcov z územia Slovenska sú spojené so športovými klubmi v hlavnom meste Uhorska. Ukážkovým príkladom je účastník troch olympiád (1900–1908) Zoltán Halmay, ktorý bol členom budapeštianskeho športového klubu Magyar Úsó Egyesület (Gerhárd, 1932: 302–314; Grexa, Novák, 1978: 17).

K organizovanému plávaniu na Slovensku dochádza až po vzniku Československa. V roku 1918 bol založený Československý amatérsky plavecký svaz – ČsAPS (pozn. autora – zväz sa v tom čase písal „svaz“). K pripojeniu športových klubov zo Slovenska k ČsAPS došlo až v roku 1922 (Bureš, Plichta, 1931: 310). V uvedenom roku bola založená Bratislavská plavecká župa ČsAPS (pozn. autora – neskôr bola župa premenovaná na Západoslovenskú plaveckú župu ČsAPS). Zakladajúcimi členmi župy boli maďarské kluby Polgári Torna Egylet – PTE Bratislava, Pozsonyi Atlétikai Club – PAC a Pozsonyi Magántiszviselők Torna Korea – PMTK a židovský Makkabea Bratislava.¹ Až neskôr sa k nim pripojili plavci z československých subjektov SK Slávia Bratislava, I. Československého športového klubu – ČsŠK Bratislava, Sokol Bratislava a z nemeckého Deutscher Sport Klub – DSK Bratislava.² Okrem multietnického prostredia, ktoré vytváralo zdravú konkurenciu, mala Bratislava ešte jednu výhodu. Od roku 1896 disponovala krytým bazénom, čo umožňovalo, aby plávanie bolo celoročným športom. Až v roku 1935 bola otvorená druhá krytá plaváreň – Eva v Piešťanoch (Jarušek, 1967: 237).

Na jar 1929 sa skupina plavcov z ŠK Makkabea Bratislava na čele s predsedom plaveckého odboru Wilhelmom Lenártom rozhodla pre odchod a založila si samostatný subjekt pod názvom Židovský plavecký a športový klub – ŽPŠK Bar Kochba Bratislava.³ Príčiny odchodu časti plavcov môžeme hľadať v ekonomických problémoch ŠK Makkabea Bratislava, ktoré v klube nastali pri splácaní úveru na výstavbu športového areálu. Celú situáciu umocnila hospodárska kríza, ktorá sa začala v roku 1929. Táto situácia vyvolala odstredivé pnutie (Bučka, 2012: 179). Ustanovujúca schôdza ŽPŠK BK Bratislava sa uskutočnila za účasti 23 zakladajúcich členov 12. septembra 1929.⁴

1 *Plavec amatér* (1922), č. 1, s. 2.

2 *Slovenská pravda* (1929), 10(208), s. 4; *Slovenská pravda* (1931), 12(165), s. 4; *Slovenská pravda* (1932), 13(129), s. 4; *Slovenská pravda* (1935), 16(61), s. 4.

3 *Grenzbote* (1929), 59(162), s. 6.

4 SNA, f. PR, č. j. 19 751/29 prez., šk. 124 – Zápisnica z ustanovujúcej schôdze.

Wilhem Lenárt, dlhoročný predseda Židovského plaveckého a športového klubu (ŽPSK) Bar Kochba Bratislava. Foto: Fond Makabi CSR.

Pavel Steiner – najlepší plavec klubu a medzivojnového Československa. Foto: Múzeum Makabi v Ramat Gan.

Krátko na to prešla do klubu ďalšia početná skupina plavcov z ŠK Makkabea Bratislava.⁵ Prvé oficiálne vystúpenie klubu sa uskutočnilo 20. októbra 1929, a to vo vodnom póle. V tomto priateľskom zápase s I. ČsŠK Bratislava zvíťazili pólisti ŽPŠK BK Bratislava v zložení Berger, Lustig I., Kaufmann, Lustig II., Eisler a Weis v pomere 8:2.⁶ Na konci roku, 15. decembra 1929, môžeme zaregistrovať aj prvý československý rekord, ktorý v rámci propagačného podujatia utvorila v disciplíne 200 m znak Ilza Dopplerová.⁷

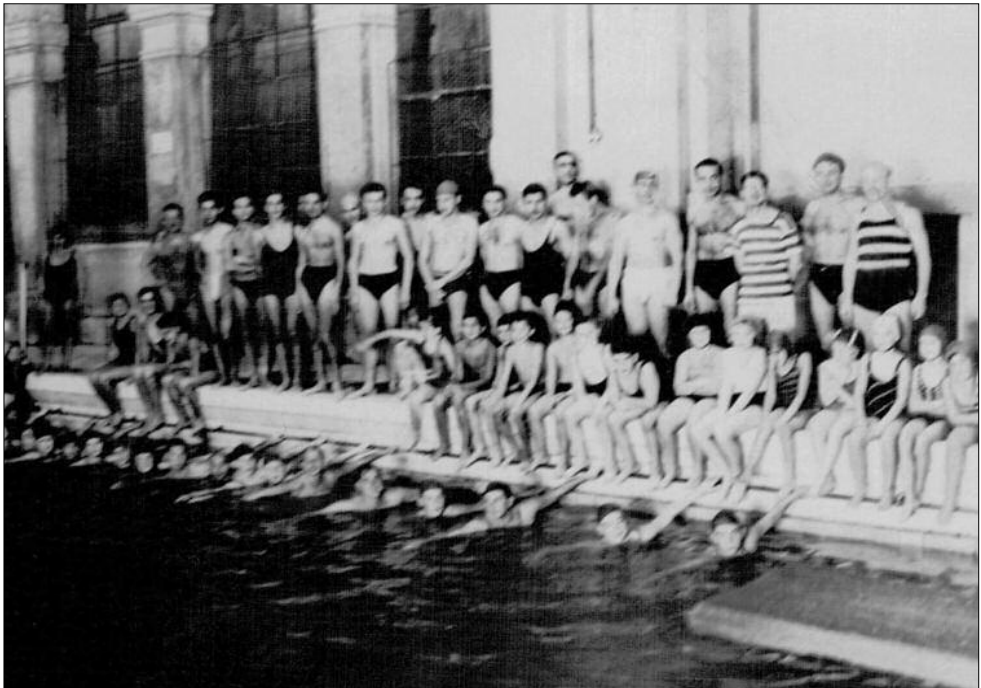
Dňa 16. marca 1930 sa po prvý raz uskutočnila výročná schôdza klubu. Na schôdzi bol schválený výbor klubu v zložení: predseda – Wilhelm Lenárt, tajomník – Béla Teichner, športový náčelník – Hugo Kaufmann, tréner – Jozef Neumann, zapisovateľ a pokladník – Ernst Fink, revízori – Ferdinand Funny a Ladislav Glück a členom výboru bez funkcie bol Maurus Donath. Ďalším bodom programu bolo prijatie návrhu stanov, ktoré boli odoslané na schválenie policajnému riaditeľstvu. Zo správy sa môžeme dozvedieť, že klub sa zúčastnil na piatich pretekoch a dve podujatia zorganizoval. Okrem toho sa v zimnom období zapojil do viacerých turistických podujatí a výletov. Ako najúspešnejšie bolo hodnotené turistické podujatie v talianskych Alpách. V správe sa uvádza, že klub je členom Svetového zväzu Makabi, ČsAPS a Zväzu lyžiarov ČSR. Nemenej zaujímavá je aj informácia, že sa realizovalo lekárske sledovanie mládeže.⁸ Krátko po

5 *Grenzbote* (1929), 59(275), s. 4.

6 *Grenzbote* (1929), 59(286), s. 2.

7 *Grenzbote* (1929), 59(340), s. 4.

8 SNA, f. PR, č.j. 5622, šk. 124 – Valné zhromaždenie ŠK Bar Kochba.

Tréning klubu na plavárni Grössling v Bratislave. Foto: Múzeum Makabi v Ramat Gan.

skončení valného zhromaždenia prišla správa, že stanovy, v ktorých bolo uvedené národnostné zameranie klubu, neboli z uvedeného dôvodu schválené. Na nasledujúcom výročnom zhromaždení, konanom 26. júna 1930, boli prerokované nové stanovy, ktoré boli úradne schválené 11. mája 1931.⁹ V auguste 1930 sa klub zúčastnil na majstrovstvách republiky v novootvorenom plaveckom bazéne Barrandov v Prahe. V tomto prípade plavci klubu ešte nedosiahli výraznejšie výsledky.¹⁰ Obsah činnosti v tomto období – okrem plaveckých tréningov a plaveckých kurzov pre žiacke kategórie – dopĺňali gymnastické cvičenia. Oddiel organizoval súťaže pre žiakov a dorastencov a realizovali sa aj lekárske sledovania mládeže. Koniec roku bol opäť venovaný turistickým výletom a lyžiarskemu výcviku. Na záver roku mohol klub konštatovať, že má 500-člennú základňu.¹¹

Rok 1931 sa začal veľkou udalosťou: z PTE prestúpil do klubu najlepší plavec Slovenska Pavol Steiner a spolu s ním aj Ernst Reiner, Juraj Schwartz a František Schmelz. Dôvod tejto zmeny, ako neskôr plavci uviedli, boli narastajúce prejavy antisemitizmu v PTE.¹² Krátko na to sa 4. marca 1931 uskutočnila valná schôdza klubu, na ktorej bolo zvolené nové vedenie v zložení: predseda – Viktor Stein, prvý podpredseda – Wilhelm Lenárt, druhý podpredseda – Emerich Glaser, športový náčelník – Hugo Kaufmann, kapitán družstva – Pavel Steiner, pokladník – Hugo Weiss, spravodajkyňa – Ilza Dopple-

9 SNA, f. PR, č.j. 1217, šk. 124 – Schválenie stanov BKB z 21. 8. 1933.

10 *Židovské zprávy* (1930), 13(34), s. 5.

11 *Grenzbote* (1930), 60(172), s. 6.

12 *Židovské zprávy* (1931), 14(6), s. 5; *Židovské zprávy* (1931), 14(7), s. 5.

rová. Najmä príchod P. Steinera mal pozitívnu odozvu v ďalšom raste členskej základne. Na výročnom zhromaždení mohol predkladateľ záverečnej správy konštatovať, že klub má 570 členov a patrí tak k najväčším plaveckým klubom v Československu.¹³ Za najvýznamnejší výsledok klubu v tomto roku je možné považovať 3. miesto P. Steinera na majstrovstvách Európy v Paríži, ktoré si v disciplíne 100 m voľným spôsobom (vsp.) vyplával časom 1:02,4 s (Möhwald, 1969: 136).

P. Steiner reprezentoval československý zväz Makabi začiatkom roku 1932 na I. makabiáde, kde vyhral 100 m vsp. vo svojom najlepšom čase 1:00,9 min.¹⁴ Za tieto výsledky bol P. Steiner ocenený medailou ČsAPS.¹⁵ Dňa 4. mája 1932 sa uskutočnilo výročné zhromaždenie klubu. Vo vedení klubu došlo len k malým zmenám, zato však k zásadným, pretože Viktor Stein sa stal čestným predsedom a funkciu výkonného predsedu opäť prevzal Wilhelm Lenárt. Klub získal kvalifikovaného trénera Henryho Seidla, absolventa Vysokej telovýchovnej školy v Magdeburgu.¹⁶ Klub sa okrem vlastných majstrovstiev zúčastnil aj na zahraničných podujatiach vo Viedni, Berlíne a Budapešti.¹⁷ Na domácej scéne absolvoval niekoľko propagačných vystúpení v Leviciach, Nitre, Banskej Bystrici, v Liptovskom Mikuláši, vo Vrútkach, v Žiline a Vyšných Ružbachoch.¹⁸ Na konci sezóny doplnili tréningovú aktivitu pravidelné gymnastické cvičenia, ktoré mužské i ženské družstvo realizovalo dva razy do týždňa.¹⁹ V októbri narukoval P. Steiner na prezenčnú službu do Prahy, kde štartoval za ŽŠK Hagibor Praha až do marca 1933.²⁰ V marci 1933 sa v rámci klubu vytvorila samostatná skupina mládeže, do ktorej patrili všetci do 17 rokov.²¹ Najvýraznejší výsledok v sezóne 1933 dosiahol P. Steiner, ktorý sa na Grand Prix v Paríži umiestnil v disciplíne 100 m vsp. na 3 mieste (Hofbauer, 1940: 76).

Od roku 1934 sa okrem klubových majstrovstiev začala pravidelne organizovať aj pohárová súťaž pre mladé plavecké talenty. Toto podujatie sa uskutočňovalo na počesť predčasne zosnulého športovca klubu Siegfrieda Kalischa.²² Najvýznamnejšou udalosťou z organizačného hľadiska bola výročná schôdza, ktorá sa uskutočnila 28. apríla 1934 už vo vlastnej klubovni. Jedinou zmenou v zložení výboru klubu bolo zvolenie P. Steinera a F. Schmelza do funkcie športového náčelníka. Prvý z dvojice športových náčelníkov vykonával aj naďalej funkciu klubového kapitána. Zloženie výboru zostalo, a to až do ukončenia činnosti klubu, v nezmenenej podobe.²³ Zaujímavosťou tejto sezóny bolo, že sa v lete v juhomoravskom meste Křtiny uskutočnilo spoločné sústreďenie najlepších židovských plaveckých klubov z Československa: SK Bar Kochba Brno, ŽPSK Hagibor Praha a ŽPŠK Bar Kochba Bratislava.²⁴

Rok 1935 začal významnou udalosťou, ktorou bola účasť P. Steinera na II. makabiá-

13 *Grenzbote* (1931), 61(59), s. 8.

14 *Star* (1932), 7(18), s. 13.

15 *Židovské zprávy* (1932), 15(10), s. 8.

16 *Grenzbote* (1932), 62(161), s. 5.

17 *Grenzbote* (1932), 62(164), s. 6; *Grenzbote* (1932), 62(223), s. 5; *Grenzbote* (1932), 62(154), s. 2.

18 *Grenzbote* (1932), 62(173), s. 5; *Grenzbote* (1932), 62(205), s. 4; *Grenzbote* (1932), 62(206), s. 5; *Grenzbote* (1932), 62(207), s. 6; *Grenzbote* (1932), 62(229), s. 7.

19 *Grenzbote* (1932), 62(265), s. 7.

20 *Hamajim* (1933), č. 9, s. 4.

21 *Grenzbote* (1933), 63(62), s. 2.

22 *Tamže*.

23 *Grenzbote* (1934), 64(115), s. 6; *Grenzbote* (1936), 66(124), s. 6; *Grenzbote* (1938), 68(121), s. 5.

24 *Grenzbote* (1934), 64(221), s. 5.

Historicky prvý zápas medzi ŽPSK Bar Kochba Bratislava a I. ČsŠK Bratislava. Foto: Múzeum Makabi v Ramat Gan.

de, kde opäť vyhral v disciplíne 100 m vsp. a podieľal sa na zisku prvenstva nášho družstva vo vodnom póle.²⁵ V lete ŽPŠK BK Bratislava zorganizoval tréningový tábor pre najlepšie židovské plavecké kluby. Tentoraz sa sústreďenie v dňoch 8. – 29. júla 1935 uskutočnilo vo Vyšných Ružbachoch.²⁶ Nepochybne takáto realizácia tréningového procesu prispela k rastu výkonnosti plavcov klubu, čo sa odrazilo na národných majstrovstvách mládeže, ktoré sa uskutočnili 7. júla 1935 v Letanoviciach,²⁷ rovnako ako aj na národných majstrovstvách, ktoré sa konali 4. augusta 1935 v Prahe. Družstvo ŽPŠK BK Bratislava sa v celkovej klasifikácii klubov umiestnilo na III. mieste.²⁸ Po majstrovstvách sa P. Steiner zúčastnil na francúzskom turné, kde zvíťazil v disciplíne 100 m vsp. v Lyone, Toulouse, Marseille a v Alžírsku.²⁹ Na záver sezóny 1935 klub zorganizoval podujatie o „Pohár Grössling“ vo vodnom póle.³⁰

Rok 1936 sa niesol v znamení blížiacej sa olympiády. Svetový zväz Makabi sa rozhodol, že berlínsku olympiádu bude bojkotovať.³¹ V prípade ŽPŠK BK Bratislava sa to týkalo plavcov nominovaných do reprezentačného družstva. Okrem P. Steinera to boli aj Edita Keppichová, Klára Magyarová, Heinz Baderle a Martin Frucht.³² Na základe stanoviska zväzu Makabi sa ČsAPS rozhodla židovské plavecké kluby pokutovať a zastaviť

25 *Židovské zprávy* (1935), 18(15), s. 5.

26 *Hamajim* (1935), č. 4–5, s. 25.

27 *Grenzbote* (1935), 65(226), s. 6.

28 *Židovské zprávy* (1935), 18(32), s. 4.

29 *Grenzbote* (1935), 65(226), s. 6; *Grenzbote* (1935), 65(239), s. 7.

30 *Grenzbote* (1935), 65(308), s. 9.

31 *Židovské zprávy* (1935), 18(15), s. 5.

32 *Grenzbote*, 1935: 5.

ŽPSK Bar Kochba Bratislava – klubový majster ČSR 1937. Foto: Fond Makabi ČSR.

činnosť.³³ Nová sezóna sa začala organizáciou súťaže pre mládež „O pohár Siegfrieda Kalischa“.³⁴ Následne pokračoval klubovými majstrovstvami, pri ktorých P. Steiner oznámil, že ukončí plaveckú kariéru a bude štartovať len vo vodnom póle.³⁵ Na jar získal klub na Sládkovičovej ulici č. 8 nové priestory, kde sa potom 17. mája 1936 sa uskutočnila výročná schôdza.³⁶ Dňa 12. júla 1936 sa v Letanoviciach konali dorastenecké majstrovstvá Československa, ktoré plavci ŽPSK BK Bratislava s prehľadom vyhrali.³⁷ Majstrovstvá Československa sa uskutočnili v dňoch 18. – 19. júla 1936 v Prahe. Celkovým víťazom sa stal klub ŽPSK BK Bratislava.³⁸ Nasledujúci mesiac už začali platiť sankcie ČsAPS voči židovským plaveckým klubom, ktoré odmietli účasť na olympijských hrách. Z uvedeného dôvodu sa ŽPSK BK Bratislava nemohol zúčastniť na majstrovstvách Slovenska. Na konci roku ČsAPS revidoval svoje rozhodnutie o zákaze čin-

33 *Židovské zprávy* (1936), 19(29), s. 6.

34 *Židovské zprávy* (1936), 19(26), s. 6.

35 *Grenzbote* (1936), 66(113), s. 6.

36 *Grenzbote* (1936), 66(124), s. 6.

37 *Židovské zprávy* (1936), 19(28), s. 6.

38 *Židovské zprávy* (1936), 19(29), s. 6.

Plavecký preukaz talentovaného plavca Štefana Földesa. Foto: Múzeum Makabi v Ramat Gan.

nosti židovských plaveckých klubov a súčasne rozhodol, že nasledujúce majstrovstvá sa uskutočnia na Slovensku.³⁹

Nástup novej generácie, ktorý sa začal v roku 1936, sa naplno prejavil roku 1937. Prvé úspechy dosiahlo aj dorastenecké družstvo vodného póla, ktoré 1. marca 1937 vyhralo pohár mládeže.⁴⁰ Dňa 11. apríla 1937 sa v Bratislave uskutočnili aj majstrovstvá stredných škôl, ktoré mládež ŽPŠK BK Bratislava s prehľadom vyhrala.⁴¹ Čo preteky, to rekord – aj takto by sa dali zhodnotiť nasledujúce podujatia. V dňoch 16. – 17. mája 1937 sa v Trenčianskych Tepliciach uskutočnili majstrovstvá Slovenska, a to v kategóriách dospelých a dorastu. Celkovým víťazom vo všetkých vekových kategóriách sa stal ŽPŠK BK Bratislava. To, aký bol výkonnostný rozdiel medzi ŽPŠK BK Bratislava a zvyšnými družstvami, najlepšie dokumentuje finálový zápas vo vodnom póle, ktorý zohrala ŽPŠK BK Bratislava proti výberu pólistov zo zúčastnených slovenských klubov a v ktorom zvíťazila v pomere 13:1.⁴² Majstrovstvá Československa v roku 1937 boli rozdelené

39 *Hamajim* (1936), č. 7–8, s. 10.

40 *Grenzbote* (1937), 67(61), s. 6.

41 *Židovské zprávy* (1937), 20(34), s. 6.

42 *Športový týždeň* (1937), 10(29), s. 2.

na dve časti. Prvá časť pozostávala zo skokov do vody a plávania na 1 500 m a uskutočnila sa 1. augusta 1937 v Prahe. Druhá, do ktorej boli zaradené zvyšné disciplíny, bola 6. – 8. augusta 1937 v Bratislave. Organizovaním majstrovstiev v Bratislave bol poverený ŽPŠK BK Bratislava. Táto časť sa realizovala na kúpalisku Lido. Celkovým víťazom sa stal ŽPŠK BK Bratislava, ktorý zvíťazil v mužskej kategórii, v kategórii žien bol druhý.⁴³ Medzi významné podujatia je možné zaradiť aj zájazd do Londýna, ktorý sa uskutočnil 18. septembra 1937 na pozvanie miestneho klubu.⁴⁴

Na začiatku sezóny 1938 zverejnila ČsAPS celkové hodnotenie plaveckých klubov uplynulej sezóny. Víťazom sa stala ŽPŠK BK Bratislava s počtom 1741 bodov pred Československým plaveckým klubom – ČPK, ktorý mal 760 bodov.⁴⁵ Napriek napätej medzinárodnej situácii, ktorá sa čoraz výraznejšie začala prejavovať aj v Československu, športový život pokračoval. Dňa 8. mája 1938 sa uskutočnila výročná schôdza v atmosfére hodnotenia činností, v ktorej sa konštatovali úspechy z predošlého obdobia. Nikto vtedy netušil, že išlo o posledné stretnutie tohto druhu.⁴⁶ Dňa 22. júla 1938 sa uskutočnili majstrovstvá Československa. ŽPŠK BK Bratislava sa opäť stal ich celkovým víťazom. V prípade mužov vyhral súčtom bodov 196 pred klubom Hagibor Praha, ktorý získal 60 bodov, a u žien to bolo so 109 bodmi víťazstvo pred ČPK, ktorý dosiahol 98 bodov.⁴⁷ Posledné vystúpenie plavcov ŽPŠK BK Bratislava na domácej scéne sa uskutočnilo 27. júla 1938 na propagačnom podujatí v Malackách.⁴⁸ Zo zahraničných podujatí to bolo 17. – 18. septembra 1938 v Londýne.⁴⁹

Ešte pred vznikom samostatného slovenského štátu začali na Slovensku vznikať slovenské športové zväzy. Keď bola v Slovenskej pravde publikovaná informácia o vzniku Slovenského plaveckého svazu – SPS, súčasne bolo uverejnené, že ŽPŠK BK Bratislava nebude do SPS prijatá a jej rekordy budú z tabuliek vyčiarknuté.⁵⁰ Bol to jasný signál, že v uvedenom procese prevládal nacionalistický duch. V Židovských zprávach zo dňa 19. januára 1939 sa objavila informácia, že ŽPŠK BK Bar Kochba Bratislava sa rozpadol a väčšina jeho členov odchádza do Londýna.⁵¹ Oficiálne bol klub rozpustený 26. septembra 1940, keď vyšlo vládne nariadenie o rozpustení všetkých židovských spolkov.⁵²

ZÁVER

Po vzniku Československa sa šport na Slovensku mohol rozvíjať na národnej báze. Napriek tomu, že v tejto oblasti došlo na Slovensku k dynamickému rozvoju, zaostávalo za českým náprotivkom po kvantitatívnej aj kvalitatívnej stránke. Slovenskí športovci a športové tímy sa málokedy uplatnili v celoštátnom meradle a ich medzinárodné úspechy boli zriedkavé. Príznačná je skutočnosť, že do štátneho výberu sa prebojovali len jednotlivci, ktorí do reprezentačného dresu dorástli v českých kluboch, kde mali lepšie

43 *Židovské zprávy* (1937), 20(34), s. 6.

44 *Židovské zprávy* (1937), 20(40), s. 6.

45 *Židovské zprávy* (1938), 21(6), s. 6.

46 *Židovské zprávy* (1938), 21(19), s. 6.

47 *Židovské zprávy* (1938), 21(30), s. 6.

48 *Slovenská pravda* (1938), 2(168), s. 6.

49 *Židovské zprávy* (1938), 21(31), s. 6.

50 *Slovenská pravda* (1938), 2(278), s. 5.

51 *Židovské zprávy* (1939), 22(3), s. 8.

52 SNA, f. PR, šk. 124 - Rozpustenie Schwimmer Sportklub Bar Kochba so sídlom v Bratislave.

materiálne a tréningové podmienky (Grexa a Souček, 2007: 22). Toto konštatovanie platí nielen pre slovenských športovcov a športové tímy, ale aj pre športovcov a športové tímy ďalších národností, ktoré pochádzali zo Slovenska. Konkurovať klubom zo západnej časti spoločného štátu dokázal na Slovensku len I. Československý športový klub – ČŠK Bratislava, ktorý v rokoch 1927 a 1930 získal titul amatérskeho majstra vo futbale. Ďalším bol Židovský plavecký športový klub Bar Kochba Bratislava, ktorý sa stal klubovým majstrom Československa v plávaní v rokoch 1936 – 1938 a maďarský Polgári Torna Egylet – PTE Bratislava, ktorý sa v rokoch 1927 a 1929 stal majstrom Československa vo vodnom póle a v sezóne 1930/1931 bol klubovým majstrom Československa v stolnom tenise (Perútka a Grexa, 1995: 56).

Z uvedených subjektov je možné za najúspešnejší jednoznačne označiť ŽPŠK Bar Kochba Bratislava. Okrem troch klubových titulov majstrov získal najväčší počet titulov majstra Československa v individuálnych a skupinových disciplínach. V tomto konštatovaní sa môžeme oprieť aj o počet členov klubu nominovaných do štátnej reprezentácie. Prehľadnú štatistiku dosiahnutých majstrovských titulov ČSR a utvorených rekordov ČSR uvádzame na konci príspevku v tabuľkách. Šport v medzivojnovom období bol v Československu organizovaný na národnostnej báze. Napriek uvedenému konštatovaniu židovské plavecké športové kluby a plavecké odbory židovských telovýchovných jednôt nevytvorili samostatný židovský plavecký zväz, ale boli členmi ČsAPS, čo vyplývalo zo skutočnosti, že židovské plavecké kluby, respektíve plavecké odbory, vykonávali činnosť vo väčších mestách, kde boli početnejšie židovské komunity. Veľké vzdialenosti medzi klubmi, ako aj ich počet nevytvárali predpoklad pre vznik samostatného zväzu. Na druhej strane, organizovanie vzájomných sústreďení dokladuje vzájomnú úzku spoluprácu. Príčiny kvalitných výsledkov môžeme nájsť vo viacerých faktoroch: predovšetkým v tom, že plavecké športy boli u židovskej mládeže mimoriadne populárne. Potvrďuje to skutočnosť, že aj v ďalších častiach Československa patrili plavecké kluby k najúspešnejším. V Čechách to bol ŽPŠK Hagibor Praha a na Morave ŠK BK Brno. Dokladuje to aj iná štatistika: z celkového počtu jedenástich olympionikov židovského pôvodu v medzivojnovom období bolo šesť plavcov, respektíve vodných pólistov (Bučka, 2016: 103). Ďalšie príčiny môžeme nájsť v angažovaní kvalifikovaných trénerov, ktorí uplatnili najmodernejšie tréningové postupy. Nezanedbateľnou príčinou bola aj realizáciou množstva noviniiek. Napríklad otužovanie organizmu a doplnenie prípravy kondičnou gymnastikou. Za nový progresívny prvok je možné považovať aj organizovanie tréningových sústreďení v novom prostredí spoločne s partnerskými klubmi. Veľkú pozornosť v klube venovali mládeži, pre ktorú organizovali plavecké kurzy a súťaže. Pozitívnu úlohu zohrala v neposlednom rade aj osobnosť P. Steinera, najlepšieho plavca Československa medzivojnového obdobia. Ako lekár organizoval kontroly a funkčné sledovanie plavcov a zabezpečoval zdravotnú starostlivosť. V židovských športových kluboch nebola otázka sionistickej výchovy mládeže tak preferovaná ako v telovýchovných jednotách, ale tiež mala svoje miesto – dokazuje to skutočnosť jednotného postupu pri bojkotovaní hier XI. olympiády, ktoré zorganizovalo nacistické Nemecko.

Sľubný vývoj klubu prerušil nástup nacionalizmu a následné vypuknutie II. svetovej vojny. V slovenskom štáte boli Židia vylúčení zo spoločenského, a teda aj športového života. Výkonnostnú úroveň, ktorú mali plavci ŽPŠK Bar Kochba Bratislava, neprekonal plavci na Slovensku ani v nasledujúcom období, a to napriek tomu, že v tomto období bol založený prvý profesionálny klub, Oddiel armádnych pretekárov, v ktorom boli najlepší plavci Slovenska a ktorý vytváral osobitné podmienky pre tréningovú čin-

nosť (Bučka, 2001: 86–87). Nová generácia židovských plavcov už príležitosť na pokračovanie činnosti ŽPŠK Bar Kochba Bratislava po vojne nedostala. Bolo to nielen preto, že z pomerne početnej židovskej komunity zostalo len torzo, ale aj preto, že väčšina z tých, ktorí prežili, sa rozhodli definitívne krajinu opustiť.

Aké pevné boli tieto väzby, sa ukázalo o niekoľko desaťročí, keď v roku 1983 došlo k prvému stretnutiu bývalých členov ŽPŠK BK Bratislava. Ďalšie nasledovali vždy s trojročným odstupom. Skupina bývalých členov ŽPŠK Bar Kochba Bratislava vydávala bulletin, v ktorom informovala svojich členov o aktivitách a výročiach, uverejňovali články o Slovensku či adresy svojich členov (Weimann, 1995). O týchto aktivitách a činnosti sa môžeme dozvedieť z rôznych autobiografických prác, napríklad v publikácii K. Löfflerovej *Ako život z karát*, v ktorej sa uvádza: „Oveľa dôležitejší klub, ktorý bol aj úspešnejší, bol Bar Kochba. Bol to plavecký klub, do ktorého som sa prihlásila ako prvé dievča. Bývali sme vtedy vedľa jedinej krytej plavárne v Bratislave, ktorá sa nazývala Grössling. Chodila sem plávať aj moja mama, takže som sa sem hneď dostala. Ako druhé dievča po mne prišla Duša Topplerová, ktorá bola dosť dlho aj majsterkou Bratislavy v plávaní naznak. Boli sme pyšné, že československým majstrom, teda majstrom republiky v plávaní prs, sa stal neskorší chirurg doktor Paľo Steiner. Usadil sa ako lekár v Martine, hoci bol zo starej bratislavskej rodiny, ale to bola politická záležitosť. Bojoval aj ako vojak v Československej armáde v Anglicku. Keď sa vrátil po vojne, ako bývalý zahraničný vojak nebol dobrý káder, takže sa nemohol usadiť v Bratislave. V Martine ho však mali veľmi radi, lebo bol vynikajúcim chirurgom a dobrým plavcom. Neskôr mal problémy so srdcom, liečil sa na Sliachi a vo vode aj zomrel, keď dostal infarkt. V roku 1989 sme mali v Bratislave veteraniádu. Zišlo sa na nej vyše dvadsať bývalých plavcov, všetci mladší ako ja, prišli z Ameriky, aj z Južnej Ameriky, Nemecka, Švajčiarska, dokonca z Izraela. Pozvali aj jeho vdovu, veď pre nás to bolo vtedy veľmi významné, že bol československým majstrom.“ (Löfflerová, 2002: 80).

Majstrovské tituly ČSR získané členmi ŽPŠK Bar Kochba Bratislava

Meno	Dátum	Disciplína
P. Steiner	21. 6. 1931	100 m vsp.
P. Steiner	15. 7. 1933	100 m vsp.
P. Steiner	28. 7. 1934	100 m vsp.
E. Keppichová, J. Kaufmannová, E. Magyarová	4. 8. 1935	3 x 100 m pol.
H. Baderle, H. Abeles, P. Steiner	4. 8. 1935	3 x 100 m pol.
H. Baderle, M. Frucht, P. Steiner	18. – 19. 7. 1936	3 x 100 m pol.
P. Steiner	18. – 19. 7. 1936	100 m vsp.
M. Frucht	18. – 19. 7. 1936	200 m prsia
H. Baderle	18. – 19. 7. 1936	100 m znak
H. Abeles, H. Baderle, M. Frucht, P. Steiner	18. – 19. 7. 1936	4 x 200 m vsp.
Družstvá	18. – 19. 7. 1936	kluby
E. Singerová, I. Karppelesová*	21. 7. 1937	50 m prsia
I. Karppelesová	29. 7. 1937	100 m prsia
H. Baderle	6. – 8. 8. 1937	100 m vsp.
H. Baderle	6. – 8. 8. 1937	100 m znak
M. Frucht	6. – 8. 8. 1937	200 m vsp.
M. Frucht	6. – 8. 8. 1937	400 m vsp.

H. Baderle, H. Abeles, P. Steiner	6. – 8. 8. 1937	3 x 100 m pol.
H. Baderle, Š. Földes, M. Frucht, P. Steiner	6. – 8. 8. 1937	4 x 200 m vsp.
O. Keppichová, S. Adlerová, E. Singerová, I. Karppesová	6. – 8. 8. 1937	4 x 100 m prsia
Družstvá	6. – 8. 8. 1937	kluby
M. Frucht+	24. 4. 1938	100 m vsp.
I. Karppesová+	24. 4. 1938	200 m prsia
Š. Földes, J. Duschnitz, M. Frucht, P. Steiner+	24. 4. 1938	4 x 50 m vsp.
M. Frucht	22. 7. 1938	100 m vsp.
M. Frucht	22. 7. 1938	200 m vsp.
M. Frucht	22. 7. 1938	400 m vsp.
H. Baderle	22. 7. 1938	100 m znak
I. Karppesová	22. 7. 1938	200 m prsia
E. Singerová, S. Adlerová, O. Keppichová, I. Karppesová	22. 7. 1938	4 x 100 m prsia
J. Duschnitz, Š. Földes, A. Körbl, H. Baderle	22. 7. 1938	4x 100 m prsia
H. Baderle, P. Steiner, Š. Földes, M. Frucht	22. 7. 1938	4x 200 m prsia

* pretekárky mali zhodný čas

+ kryté – zimné majstrovstvá

Celoštátne rekordy utvorené členmi ŽPŠK Bar Kochba Bratislava

Meno	Dátum	Disciplína
P. Steiner	15. 4. 1931	100 m vsp.
K. Eisler, F. Lustig, E. Reiner, P. Steiner	15. 4. 1931	4 x 100 m vsp.
H. Abeles, P. Steiner – členovia štafety	16. 8. 1931	3 x 100 m pol.
P. Steiner	31. 10. 1931	100 m vsp.
P. Steiner	6. 12. 1931	100 m vsp.
K. Eisler, F. Lustig, E. Reiner, P. Steiner	21. 8. 1932	4 x 100 m vsp.
P. Steiner*	7. 11. 1933	4 x 200 m vsp.
P. Steiner*	17. 2. 1933	4 x 100 m vsp.
P. Steiner*	17. 2. 1933	4 x 100 m vsp.
P. Steiner*	17. 2. 1933	3 x 100 m pol.
P. Steiner*	19. 2. 1933	4 x 200 m vsp.
P. Steiner	2. 7. 1933	50 m vsp.
H. Abeles	13. 12. 1933	50 m prsia
E. Kepichová	30. 7. 1934	200 m znak
E. Kepichová	2. 12. 1934	200 m znak
E. Keppichová, J. Kaufmannová, E. Magyarová	4. 8. 1935	3 x 100 m pol.
H. Abeles	8. 9. 1935	200 m prsia
H. Baderle, H. Abeles, P. Šteiner	3. 11. 1935	3 x 100 m pol.
E. Keppichová, J. Kaufmannová, E. Magyarová	3. 11. 1935	3 x 100 m pol.
H. Baderle, M. Frucht, P. Steiner	26. 11. 1935	3 x 50 m pol.
H. Baderle	19. 4. 1936	100 m znak
H. Baderle	24. 4. 1936	200 m znak
Š. Földes, M. Frucht, H. Abeles, P. Steiner	14. 6. 1936	4 x 50 m vsp.
H. Baderle	6. 7. 1936	100 m znak
H. Abeles	6. 7. 1936	100 m prsia
H. Baderle, M. Frucht, P. Steiner	18. 7. 1936	3 x 100 m pol.
J. Duschnitz, M. Frucht, H. Baderle, P. Steiner	26. 7. 1936	4 x 100 m vsp.
H. Baderle	18. 10. 1936	100 m znak
H. Abeles	18. 10. 1936	100 m prsia

Meno	Dátum	Disciplína
Š. Földes, M. Frucht, H. Abeles, P. Steiner	18. 10. 1936	4 x 50 m vsp.
H. Baderle	13. 2. 1937	50 m znak
H. Baderle	13. 2. 1937	100 m znak
H. Baderle	20. 2. 1937	50 m znak
H. Baderle	20. 2. 1937	100 m znak
E. Justová, O. Keppichová, E. Fehérová, E. Singerová	6. 3. 1937	4x50 m prsia
P. Steiner, M. Frucht, H. Baderle, J. Dushnitz	3. 4. 1937	4x50 m vsp.
H. Baderle, H. Abeles, P. Steiner	18. 4. 1937	3x50 m pol.
Š. Földes, H. Baderle, M. Frucht, P. Steiner	24. 4. 1937	4 x 100 m vsp.
H. Baderle	30. 4. 1937	400 m znak
M. Frucht	8. 5. 1937	500 m vsp.
M. Frucht	15. 5. 1937	400 m vsp.
J. Baderle	15. 5. 1937	100 m znak
I. Karppesová a E. Singerová	21. 7. 1937	50m prsia
I. Karppesová	21. 7. 1937	100m prsia
I. Karppesová	29. 7. 1937	100m prsia
O. Keppichová, Z. Adlerová, I. Karppesová, E. Singerová	6. 8. 1937	4 x 100 m prsia
H. Baderle, H. Abeles, P. Steiner	7. 8. 1937	3 x 100 m pol.
H. Baderle, H. Abeles, P. Steiner	8. 8. 1937	4x 200 m vsp.
H. Baderle	8. 8. 1937	100 m znak
H. Baderle	31. 8. 1937	50 m znak
E. Singerová	11. 10. 1937	50 m prsia
M. Frucht	31. 10. 1937	200 m vsp.
I. Karppesová	12. 3. 1938	500 m prsia
I. Karppesová	19. 3. 1938	400 m prsia
M. Frucht	27. 3. 1938	300 m vsp.
M. Frucht, J. Dushnitz, P. Steiner, Š. Földes	9. 4. 1938	4 x 200 m vsp.
M. Frucht	10. 4. 1938	200 m vsp.
M. Frucht	24. 4. 1938	100 m vsp.
Š. Földes, H. Baderle, M. Frucht, P. Steiner	24. 4. 1938	4x50 m vsp.
I. Karppesová	24. 4. 1938	200 m prsia
H. Baderle	11. 6. 1938	200 m znak
I. Karppesová ako členka štafety	18. 7. 1938	3 x 50 m pol.
H. Baderle, M. Frucht, Š. Földes, P. Steiner	18. 7. 1938	4 x 50 vsp.
H. Baderle, A. Körbl, P. Steiner	18. 7. 1938	3 x 50 pol.
H. Baderle, Š. Földes, P. Steiner, M. Frucht	18. 7. 1938	4 x 100 m vsp.
Š. Földes, A. Körbl, J. Dushnitz, M. Frucht	18. 7. 1938	4 x 50 m prsia
E. Singerová, Z. Adlerová,, O. Keppichová, I. Karppesová	22. 7. 1938	4 x 100 m prsia
I. Karppesová	22. 7. 1938	200 m prsia

*Pavel Steiner bol členom ŽŠK Hagibor Praha

LITERATÚRA

- Bergerová, N. (1992). *Na križovatke kultúr. Historie československých Židů*. Praha: Mladá fronta.
- Bučka, P. (2001). *História armádneho športu na Slovensku*, Bratislava FTVŠ UK.
- Bučka, P. (2012). Športový klub Makkabea Bratislava. *Slovenský národopis*, 2(60), 175–186.
- Bučka, P. (2016). *Makabi včera – Makabi dnes*. Praha: Magen.
- Bureš, P., Plichta, J. (1931). *Sport a tělesná kultura v Čsl. republice a cizině*. Praha: Ministerstvo zdravotnictví a tělesné výchovy.
- Gerhárd, L. (1932). *A Magyar Sport*. Budapest: Magyar Sport Pantheonja Kiadóvállalat.
- Grexa, J., Novák, M. (1978). *Naši olympionici*. Bratislava: Šport SNT.
- Grexa, J., Souček, L. (2007). *Slovensko v znamení piatich kruhov*. Bratislava: SOV.
- Hofbauer, S. (1940). Naše plavectví. In: Kalina, A. a kol., *Čtvrt století českého sportu*. Praha: Slávia Praha.
- Jarušek, F. (1967). Plávanie. In: J. Perútka, *Športy na Slovensku*. Šport Bratislava.
- Jarušek, F. a kol. (2007). *História vodného póla na Slovensku 1919–2005*. Bratislava: Artwell Creative, s. r. o., Národné športové centrum a Slovenský zväz vodného póla.
- Kalečík, L. (1999). 80 rokov plávania na Slovensku. *Telesná výchova a šport*, 9(3–4), 58–59.
- Kalečík, L. (2013). Činnosť plaveckých klubov národnostných menšín na Slovensku v rokoch 1918–1945. *Telesná výchova a šport*, 13(2), 30–33.
- Löfflerová, K. (2002). *Ako život z karát (pripamätovanie udalostí 20. storočia)*. SNM – Múzeum židovskej kultúry, Judaica Slovaca, zv. č. 57.
- Möhwald, Z. a kol. (1969). *Stručný přehled sportovních odvětví v Československu, Díl II.*, Praha: Olympia.
- Nemeček, E. (1973). Plávanie. In: *Rozvoj telesnej výchovy a športu na Slovensku v rokoch 1948–1973: Zborník k konferencii k 25. výročiu zjednotenia telesnej výchovy a športu*. Bratislava: Šport STV.
- Perútka, J., Grexa, J. (1995). *Dejiny telesnej kultúry na Slovensku*. Bratislava. UK Bratislava.
- Weimann, R. (1995). *BKB Nachrichten*. Wien.

ZOZNAM CITOVANÝCH PRAMEŇOV

Archívne pramene

Slovenský národný archív, Bratislava, fond Policajného riaditeľstva, škatuľa 124.

Tlač

- Grenzbote*, roč. 59, 1929; roč. 60, 1930; roč. 61, 1931; roč. 62, 1932; roč. 63, 1933; roč. 64, 1934; roč. 65, 1935; roč. 66, 1936; roč. 67, 1937; roč. 68, 1938.
- Hamajim*, 1933, 1935, 1936.
- Plavec amatér*, 1922.
- Slovenská pravda*, roč. 10, 1929; roč. 12, 1931; roč. 13, 1932; roč. 16, 1935; roč. 2, 1938.
- Star*, roč. 7, 1932.
- Športový týždeň*, roč. 10, 1937.
- Židovské zprávy*, roč. 13, 1930; roč. 14, 1931; roč. 15, 1932; roč. 17, 1934; roč. 18, 1935; roč. 19, 1936; roč. 20, 1937; roč. 21, 1938; roč. 22, 1939.

O AUTOROVI

PETER BUČKA – autor pracuje ako učiteľ športovej výchovy. V roku 2000 ukončil doktorandské štúdium na FTVŠ UK v odbore športová humanistika so zameraním na dejiny športu. Špecializuje sa hlavne na oblasť dejín športu národnostných menšín. Publikuje najmä v Česku, Maďarsku, Poľsku a na Ukrajine. Je autorom niekoľkých samostatných fotografických výstav. V roku 2016 v spolupráci so Židovskými listami vydal publikáciu *Makabi včera – Makabi dnes* (Praha: Magen).